

České cukrovarnictví po reformě Společné organizace trhů s cukrem v EU

CZECH SUGAR INDUSTRY AFTER THE EU REFORM OF COMMON MARKET ORGANIZATION FOR SUGAR

Referát přednesený na Cukrovarnicko-lihovarnické konferenci 2010

Oldřich Reinberg
předseda Koordinační rady Českomoravského cukrovarnického spolku
předseda Svazu lihovarů České republiky

Cukrovarnictví a lihovarnictví mají historicky významné místo v průmyslu České republiky. Zastupují je Českomoravský cukrovarnický spolek a Svaz lihovarů ČR, odvětvově velmi důležité nevládní neziskové profesní organizace, sdružující všechny výrobce cukru a majoritní většinu výrobců lihu v ČR.

Českomoravský cukrovarnický spolek

Českomoravský cukrovarnický spolek sdružil (listopad 2004) všechny producenty cukru vyráběného v cukrovarnických podnicích na území České republiky. Vrcholným orgánem ČMCS je valná hromada členů, výkonným orgánem pak pětičlenná

Tab. I. Rozdělení produkční kvóty na výrobu cukru v ČR

Cukrovarnická společnost	Množství cukru (t)	Podíl (%)
Cukrovary a lihovary TTD, a. s.	208 715,651	56,04
Moravskoslezské cukrovary, a. s.	93 973,208	25,23
Hanácká potravinářská společnost, s. r. o.	25 184,488	5,90
Litovelská cukrovarna, a. s.	22 596,848	6,76
Cukrovar Vrbátky, a. s.	21 989,012	6,07
Produkční kvóta cukru ČR celkem	372 459,207	100,00

Tab. II. Restrukturalizace a změna produkčních kvót v EU a ČR

Parametr	Jednotka	Hodnota
Kvóta cukru v EU před restrukturalizací	(t)	18 461 906
Dodatečná kvóta	(t)	1 338 641
Vrácená kvóta při restrukturalizaci	(t)	-5 773 364
Kvóta cukru v EU po restrukturalizaci	(t)	14 027 183
Kvóta ČR při vstupu do EU	(t)	454 862
Kvóta ČR po restrukturalizaci	(t)	372 459
Absolutní rozdíl v množství	(t)	82 403
Podíl kvóty ČR na kvótě EU před reformou*	(%)	2,59
Podíl kvóty ČR na kvótě EU po reformě*	(%)	2,79

* Údaje jsou vypočteny z kvóty za cukr.

Koordinační rada ČMCS. V současnosti je předsedou KR ČMCS ing. Oldřich Reinberg, místopředsedy ing. Zdeněk Kovařík a ing. Stanislav Tobola, členy rady ing. Miloslav Kolomazník a MUDr. Jiří Vajdík. Výkonným ředitelem ČMCS je JUDr. Josef Pojer.

Reforma Společné organizace trhů s cukrem v EU

Rozdělení produkční kvóty na výrobu cukru v ČR dle kvóty přidělené jednotlivým cukrovarnickým podnikům pro rok 2009/2010 uvádí tab. I.

Jediným cukrovarnickým podnikem, který v rámci procesu reformy Společné organizace trhů s cukrem (SOTC) ukončil činnost svých tří cukrovarů a vrátil kvótu na výrobu cukru 102 473 tis. t, byla akciová společnost Eastern Sugar Česká republika. Toto množství cukru bylo jediným a konečným snížením produkční kvóty ČR, v dalším procesu restrukturalizace již nebyla žádná další kvóta vracena.

Srovnáme údaje o produkčních kvótách cukru před zahájením restrukturalizačního procesu (množství cukru v kvótě pro ČR tak, jak bylo schváleno v rámci předvstupních jednání s EU) se stavem, který je výsledkem reformního procesu cukrovarnického sektoru v EU, viz tab. II. (uváděné údaje jsou souhrnně za cukr, isoglukosu a inulinový sirob). Celkem bylo v rozmezí hospodářských let 2006/07 až 2008/09 fyzicky cukrovarnickými podniky v rámci reformy Společné organizace trhů s cukrem vráceno 5,77 mil. t kvóty cukru. Předpokladem reformního procesu bylo snížení produkčních kvót o 6 mil. t. V tomto ohledu bylo cíle reformy dosaženo na 96 %. Výsledkem reformy SOTC je tedy snížení množství výroby cukru a isoglukosy v kvótě v absolutní hodnotě na 14,027 mil. t.

V rámci reformního procesu došlo k celkovému snížení osevních ploch cukrové řepy v EU z 2 145 tis. ha na 1 353 tis. ha, což je snížení o téměř 37 %. Množství dodávané cukrové řepy před započítáním restrukturalizačního procesu se ze 129,5 mil. t snížilo v porovnání s hospodářským rokem 2009/2010 o 45,5 mil. t, tj. o více než 35 %. Produkční kvóty cukru se vzdalo celkem dvacet tři členských států EU:

- zcela se kvóty vzdalo pět států – Bulharsko, Irsko, Lotyšsko, Portugalsko a Slovinsko;
- 50 % a více se vzdalo také pět států – Řecko, Španělsko, Itálie, Maďarsko a Slovensko;
- 45 % odevzdal jeden stát – Finsko;
- 19–25 % vrátilo osm států – Belgie, Česká republika, Dánsko, Francie, Litva, Německo, Polsko a Švédsko;
- 14–15 % vrátilo tři státy – Nizozemsko, Rakousko a Velká Británie;
- 4 % vrátil jeden stát – Rumunsko.

Přehled úbytku činných cukrovarů a pracovních míst v EU ve srovnání s hospodářským rokem 2008/09 uvádí tab. III.

Dopady reformy SOTC se nevyhly ani ČR: Odevzdáno bylo 102,473 tis. t kvóty, což představuje 22,53 % z kvóty před zahájením procesu reformy SOTC. Tomuto množství odpovídal úbytek ploch cukrovky o 11,6 tis. ha a zhruba 500 pracovních míst. Zavřeny byly tři cukrovary, a to Kojetín, Němčice na Hané a Hrochův Týnec. I přes toto snížení došlo ze strany zbývajících výrobců cukru k nákupu celé dodatečné kvóty pro výrobu cukru, tj. 20,07 tis. t. Bilance restrukturalizačního procesu pro Českou republiku je tedy následující:

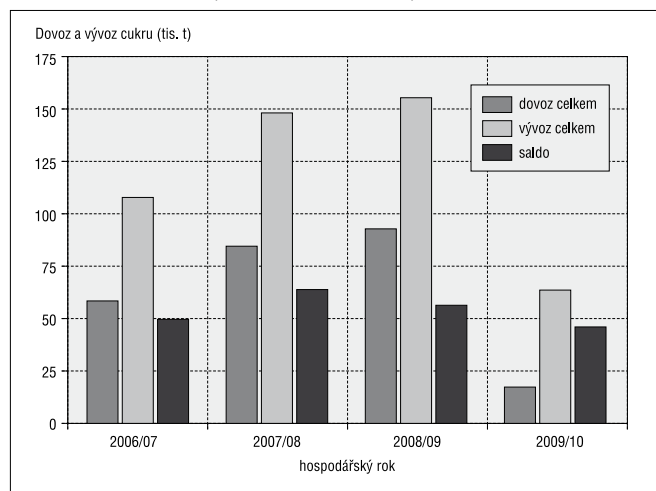
- kvóta ČR před reformou 454 862 t,
- vrácené množství kvóty 102 473 t,
- nakoupené množství dodatečné kvóty 20 070 t,
- kvóta ČR po reformě SOTC 372 459 t.

Restrukturalizační proces byl rovněž značným ekonomickým zatížením pro výrobce cukru v ČR, což ukazuje i tabulka plateb do Restrukturalizačního fondu EU (tab. IV.). Z této tabulky jasně vyplývá závěrečný účet pro výrobce cukru v ČR. Celková částka odvedená v průběhu restrukturalizace je 167 mil. eur, což v korunovém ekvivalentu činí 4,5 mld. Kč.

Tab. III. Výsledky reformy cukrovarnického průmyslu v EU

	2005/06 (1)	2008/09 (1)	Rozdíl (1)	Rozdíl (%)
Počet činných cukrovarů	184	108	-76	-41
Počet cukrovarnických podniků	74	59	-15	-20
Počet pracovních míst v kampani	47 690	31 282	-16 408	-34
Počet prac. míst mimo kampaň	31 364	23 227	-8 137	-26

Obr. 1. Bilance dovozu a vývozu cukru do ČR v letech 2006/07 až 2009/10 (stav k 30. 11. 2009)

Tab. IV. Platby cukrovarnických společností z ČR do Restrukturalizačního fondu EU

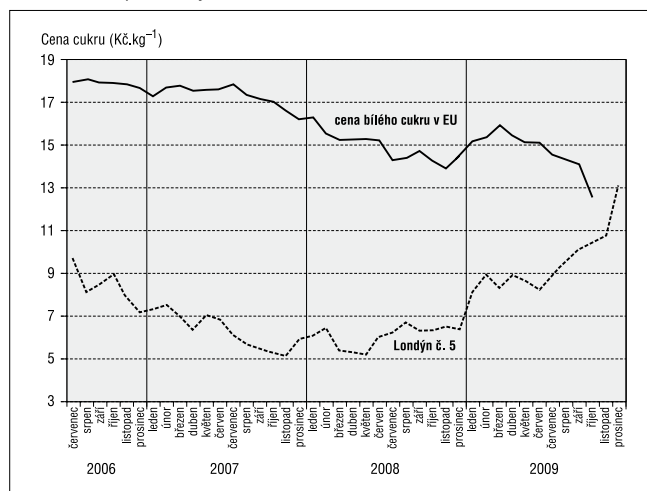
Cukrovarnická společnost	2006/07 126,40 EUR.t ⁻¹	2007/08 173,80 EUR.t ⁻¹	2008/09 113,30 EUR.t ⁻¹	Celkem
	Platby (EUR)			
Cukrovary a lihovary TTD, a. s.	26 381 658	36 274 780	23 647 483	86 303 922
Eastern Sugar Česká republika, a. s.	12 952 561	-	-	12 952 561
Moravskoslezské cukrovary, a. s.	11 395 438	16 815 320	10 647 164	38 857 922
Cukrovar Vrbátky, a. s.	2 666 294	3 934 807	2 491 355	9 092 456
Hanácká potravinářská společnost, s. r. o.	3 183 319	4 377 064	2 853 402	9 343 797
Litovelská cukrovarna, a. s.	2 740 167	4 043 407	2 560 223	10 413 786
CELKEM	59 319 437	65 445 378	42 199 628	166 964 443

Bilance reformy SOTC v cukrovarnickém sektoru EU27 je následující:

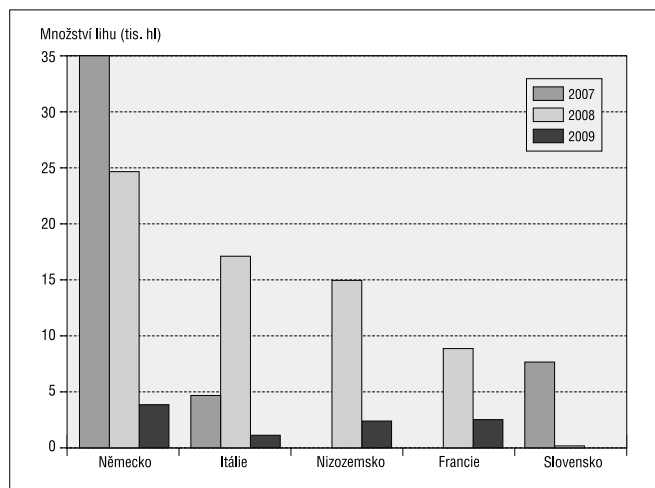
- kvóta na výrobu cukru v EU byla snížena na 13,3 mil. t,
- množství cukrovky bylo sníženo na 84 mil. t,
- plochy cukrové řepy klesly na 1 353 tis. ha,
- počet činných cukrovarů klesl na 108.

Podstatná je konkurenceschopnost českého cukrovarnictví a řepařství po skončení reformy SOTC. Cukrovarnický průmysl ČR přestál proces restrukturalizace dobře a zůstal mezi „elitními“ producenty EU. Krácení kvót v ČR nebylo učiněno z důvodů neefektivnosti výroby cukru a bylo částečně eliminováno nákupem celého množství dodatečné kvóty. Výrobní parametry dosahované českými cukrovary jsou srovnatelné s parametry dosahovanými předními producenty zeměmi EU (průměrná cukernatost, výnosy a náklady na pěstování cukrové řepy). Nízké výrobní náklady umožňují konkurovat předním evropským producentům (mzdové náklady na výrobu 1 t cukru, nízká energetická spotřeba při výrobě). Dalším významným faktorem je srovnatelnost kvality vyráběného cukru s nejlepšími producenty v EU. V neposlední řadě je třeba vidět aktivní saldo obchodní bilance výrobců cukru v ČR, což je opakovaně důkazem schopnosti vývozu cukru mimo ČR (obr. 1.). Vývoj cen cukru v EU v porovnání s vývojem ceny cukru na londýnské burze LIFFE zobrazuje graf na obr. 2.

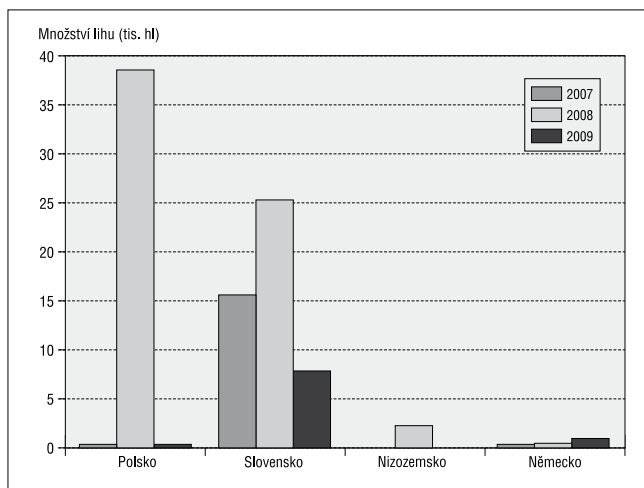
Obr. 2. Vývoj ceny cukru v EU a na londýnské burze LIFFE v období od poloviny roku 2006 do konce roku 2009

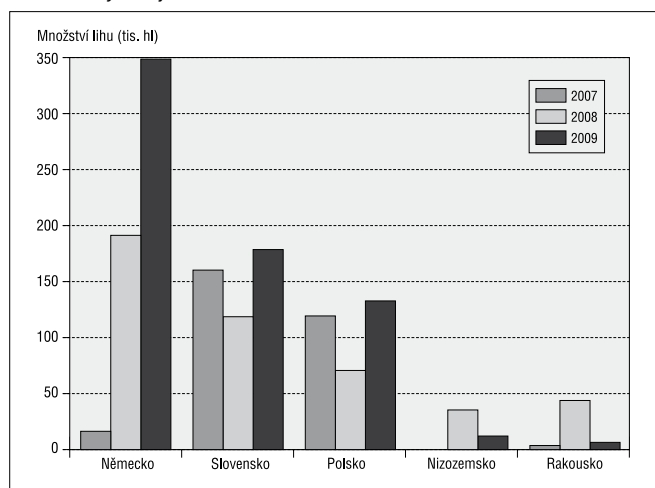
Obr. 3. Dovoz jemného lihu do ČR v letech 2007–2009

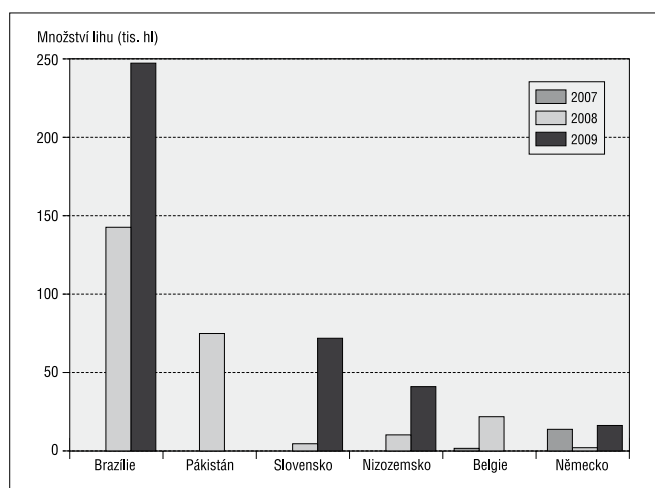
Obr. 6. Vývoz denaturovaného lihu z ČR v letech 2007–2009

Obr. 4. Vývoz jemného lihu z ČR v letech 2007–2009

Obr. 5. Dovoz denaturovaného lihu do ČR v letech 2007–2009

Ukončením procesu reformy SOTC nic nekončí, ale naopak vše zde začíná. Bude nutné neustále se posunovat v dosahovaných parametrech výroby cukru a pěstování cukrové řepy směrem k absolutní špičce v EU, neboť jenom tak bude možné

dosáhnout trvale udržitelného pěstování cukrové řepy a výroby cukru v restrukturalizovaném systému SOTC v rámci Společné zemědělské politiky v EU i pro budoucí období.

Výroba lihu v České republice

Nevládní profesní organizace Svaz lihovarů České republiky sdružuje většinu výrobců jak pitného, tak i bezvodého lihu v ČR. Členy představenstva SL ČR jsou ing. Oldřich Reinbergr, předseda; ing. Jan Stiebitz a mgr. Pavel Nohava, místopředsedové. Výkonným ředitelem je ing. Lubomír Konšel. Členy svazu jsou:

1. Výrobci pitného lihu:
 - Lihovar Chrudim,
 - Moravský lihovar Kojetín, a. s.,
 - Bioferm – lihovar Kolín, a. s.,
 - Asociace lihovarů ČR,
 - Askil s. r. o.
2. Výrobci bezvodého lihu:
 - Agroetanol TTD, a. s., Dobrovice,
 - Etanol Energy, a. s., Vrды,
 - PLP, a. s., Křimice.

Import a export jemného a denaturovaného lihu v období let 2007–2009 dokládají grafy dovozů a vývozu jednotlivých druhů lihu s vybranými zeměmi (obr. 3. až obr. 6.).

Aktuálním problémem lihovarmictví v ČR je mj. otázka daňového zatížení výrobců lihu. Byla zvýšena spotřební daň u lihu z 265 Kč.l⁻¹ na 285 Kč.l⁻¹ a zvýšena daň u benzínu z 11,84 Kč.l⁻¹ na 12,84 Kč.l⁻¹.

Důležitou oblastí je i otázka navýšení podílu biosložky ve fosilních palivech (tzv. malá novela zákona o ochraně ovzduší č. 86/2002 Sb.). Ve vládním návrhu této novely je obsažen návrh:

- zvýšení podílu MEŘO v motorové naftě z 4,2 % na 6,3 %,
- zvýšení podílu biolihu u automobilových benzínů ze současných 3,5 % na 4,5 %.

Pro množství 2 mil. t automobilového benzínu vyráběného v ČR je třeba při 3,5% podílu biosložky 700 tis. hl bioetanolu. Při navýšení podílu biosložky na 4,5 % bude třeba 900 tis. hl biolihu. Pokrytí potřeby 900 tis. hl. bioetanolu představuje tyto možnosti využití produkce zemědělských komodit:

- zpracování 800 tis. t cukrové řepy pěstované na 12 500 ha,
- zpracování 260 tis. t obilí pěstovaného na 54 tis. ha.

Závěr

V rámci sektoru cukrovarnictví a řepařství zůstává ČR i po reformě mezi nejlepšími zeměmi EU, a to zejména díky hektarovým výnosům cukrové řepy, komparativním výrobním nákladům a vysoké kvalitě vyráběného cukru. Lze konstatovat, že při kvótě 372 tis. t je země ve výrobě cukru nejen soběstačnou, ale má kapacity i pro jeho vývoz.

V rámci sektoru lihovarnictví lze konstatovat, že i po redukcí některých potravinářských lihoarů (Hobé Pardubice, Kralupy nad Vltavou) je výroba pitného lihu 450–500 tis. hl. ročně, přičemž ČR je v této oblasti soběstačná. Ve výrobě obnovitelných zdrojů energie, lihu bezvodého, E85 a E95, drží ČR rovněž krok s nejspěšnějšími producenty EU.

Souhrn

Jediným českým cukrovarnickým podnikem, který v rámci reformy Společné organizace trhů s cukrem ukončil činnost svých tří cukrovarů a vrátil kvótu na výrobu cukru 102 473 tis. t (tj. 22,53 % kvóty ČR před reformou), byla akciová společnost Eastern Sugar. Tomu odpovídal úbytek ploch cukrovky o 11,6 tis. ha. Ze strany zbývajících výrobců cukru naopak došlo k nákupu celého dodatečného množství kvóty 20,07 tis. t. Před zahájením restrukturalizačního procesu Česká republika měla kvótu pro výrobu cukru 454 862 t, po reformě SOTC pak má kvótu 372 459 t cukru. Restrukturalizační proces byl pro výrobce cukru v ČR značnou ekonomickou zátěží, do Restrukturalizačního fondu EU celkem v průběhu restrukturalizace odvedli 167 mil. eur. České cukrovarnictví a řepařství zůstává i po reformě mezi předními producenty zeměmi EU. Krácení kvót v ČR nebylo učiněno z důvodů neefektivnosti výroby, země je ve výrobě cukru nejen soběstačnou, ale má kapacity i pro jeho vývoz. Výrobcům v ČR tomu pomáhají dosahované hektarové výnosy cukrové řepy, komparativní výrobní náklady a vysoká kvalita vyráběného cukru. I v lihovarnickém sektoru dosahuje ČR výsledků srovnatelných s producenty v EU, země je soběstačná ve výrobě pitného lihu, ve výrobě obnovitelných zdrojů energie – lihu bezvodého, E85 a E95 – rovněž drží krok s nejspěšnějšími výrobci EU.

Klíčová slova: Česká republika, cukrovarnická kampaň, výroba cukru, výroba cukrovky, výroba bioetanolu, cukrovarnický průmysl, cukerní reforma.

Literatura

1. ČERMÁK P.: Trh s cukrem ve světě. *Listy cukrov. řepař.*, 125, 2009 (11), s. 302–305.
2. GEBLER J., KOŽNAROVÁ V.: Zpráva o cukrovarnické kampani 2008/09 v České republice. *Listy cukrov. řepař.*, 125, 2009 (4), s. 134–140.

3. GEBLER J., KOŽNAROVÁ V.: Zpráva o cukrovarnické kampani 2007/08 v České republice. *Listy cukrov. řepař.*, 124, 2008 (4), s. 132–136.
4. REINBERGR O.: České cukrovarnictví a lihovarnictví v roce 2008. *Listy cukrov. řepař.*, 125, 2009 (3), s. 79–81.
5. REINBERGR O.: České cukrovarnictví po kampani 2007/08 a výroba bioetanolu. *Listy cukrov. řepař.*, 124, 2008 (4), s. 111–113.
6. REINBERGR O.: Podpora rozvoje a užití bioetanolu v České republice. *Listy cukrov. řepař.*, 125, 2009 (7/8), s. 234–235.
7. STRNADLOVÁ H.: Dopady vstupu ČR do EU a reformy Společné organizace trhů v odvětví cukru na trh s cukrem v ČR. *Listy cukrov. řepař.*, 125, 2009 (12), s. 334–341.

Reinberg O.: Czech sugar industry after the EU reform of Common Market Organization for sugar

Eastern Sugar, Inc. is was the only Czech sugar production company that as a part of the EU reform of Common Market Organization for sugar closed its three sugar factories and returned the sugar production quota to 102,473,000 tons (i. e. 22.53 % of the quota for the Czech Republic before the reform). The total area where sugar beet had been grown thus shrank by 11,600 ha. On the other hand, the other sugar producers bought the whole remaining quota of 20,070 tons. Before the restructuring process started, the Czech Republic had had the sugar production quota of 454,862 tons, after the EU reform of Common Market Organization for sugar, it has been 372,459 tons of sugar. The process of restructuring was a great economic burden for the sugar producers in the Czech Republic: during the process they paid to the EU restructuring fund € 167 million. The amount of sugar and sugar beet produced in the Czech Republic is, however, still one of the largest in the EU. The cutting of quotas in the Czech Republic was not done because of the ineffectiveness of production: concerning sugar production, the country is not only self-sufficient, it is also possessing the capacities to export it. The main factors that make this possible are achieved hectare yields of sugar beet, comparative production cost and high quality of produced sugar. The Czech Republic achieves results comparable with other EU producers even in the distillery sector. The country is self-sufficient in the production of drinking alcohol, and in the production of renewable energy resources – absolute alcohol, E85 and E95 – also keeps pace with the leading EU producers.

Key words: Czech Republic, sugar campaign, sugar production, sugar beet production, bioethanol production, sugar industry, sugar reform.

Kontaktní adresa – Contact address:

Ing. Oldřich Reinberg, Cukrovary a lihovary TTD, a. s., Palackého náměstí 1, 294 41 Dobruška, Česká republika.